

takojšnjo rekonstrukcijo (do)sedanjih sistemskih temeljev kapitalizma prebujati civilna družba in končno začela odpirati »pravo« (in ključno) sistemsko vprašanje tega kapitalizma. To pa seveda ni vprašanje, kako še naprej fleksibilizirati trg dela in krčiti pravice delavcev za potrebe zagotavljanja »pričakovanih dobičkov« lastnikov kapitala za vsako ceno, ampak vprašanje, kako »temeljni produkcijski odnos« med lastniki

dela oz. človeškega kapitala in lastniki finančnega kapitala postopno spremeniti iz sedanjega »mezdnega« (menjalnega, kupoprodajnega) v ekonomsko povsem enakopravnega. Ali drugače, kako delavce postopno sistemsko spraviti iz sedanjega – upravljalsko podrejenega in ekonomsko izkoriščevalskega – meznega položaja v položaj vsestransko enakopravnih družbenoekonomskih subjektov in s tem zagotoviti, da

bo ekonomija služila družbi kot celoti ne zgolj lastnikom kapitala in njihovim dobičkom, posledično pa »družbeno odgovornost« na vseh področjih oziroma v najširšem pomenu te besede.

Naj torej končno kapital začne služiti človeštvu, ne obratno, kot je to v sedanjem meznem kapitalizmu.

IZ TEORIJE DRUŽBENE ODGOVORNOSTI IN EKONOMSKE DEMOKRACIJE

Piše:
dr. Rado Bohinc

Družbena odgovornost kot evropski izziv

Prihodnost sodobne Evrope je v vzpostavljanju konkurenčnih, na znanju temelječih družb, ki krepijo uravnotežen gospodarski in socialni razvoj in ki ohranjajo visoko stopnjo kohezivnosti in vključenosti; pogoj za razvoj v to smer pa so temeljne spremembe v ureditvi razmerij v družbenem in korporativnem upravljanju z vključevanjem dela kot kapitalu enakovrednega temelja korporativnega upravljanja. Rešitev je torej v spremembah, to je popravkih in dopolnitvah globalnega kapitalizma s sestavinami, ki jih obravnavamo kot vzvode družbeno odgovornega upravljanja (družbeno odgovorno korporativno upravljanje, ekonomska demokracija in socialna ekonomija).

Revščina ali socialna izključenost v EU

40 milijonov ljudi v EU živi v stanju hudega pomanjkanja. Med letoma 2008 in 2012 se je število ljudi, ki živijo v nevarnosti revščine ali socialne izključenosti v EU povečalo za približno 6 milijonov (iz 118 milijonov v letu 2010 do najvišje vrednosti 124 milijonov evrov 2012, v l. 2014 se je nato zmanjšalo na približno 122 milijonov).¹ 25

milijonov otrok je v EU izpostavljenih tveganju revščine ali izključenosti.²

Zaveza voditeljev držav in vlad Evropske unije, za najmanj 20 milijonov zmanjšati število ljudi, ki sta jih prizadela ali jih ogrožata revščina in socialna izključenost (strategije Evropa 2020) je znamenje zavedanja, kako velik je pomen socialne razsežnosti za prihodnost Evrope. Vendar pa se ti cilji ne uresničujejo, saj **zastavljeni ukrepi v tej smeri niso zadostni!**

Odpravo revščine in socialne izključenosti **naj bi dosegli** z visokim zaposlovanjem (75-odstotna zaposlenost aktivnega prebivalstva v starosti od 20 do 64 let), vlaganji v raziskave in razvoj (3 % BDP EU za naložbe v raziskave in razvoj), z zmanjšanjem stopnje zgodnjega opuščanja šolanja pod 10 % in doseganjem najmanj 40 % oseb v starosti od 30 do 34 let z visokošolsko izobrazbo. Boljša izobrazba izboljša zaposljivost in znižuje revščino, raziskave in razvoj ter inovacije skupaj z učinkovitejšo rabo energije pomenijo boljšo konkurenčnost in nova delovna mesta, naložbe v čistejšo okolje so del boja proti podnebnim spremembam ter ustvarjajo nova podjetja in delovna mesta.³

¹Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy, 2016 edition, Europe 2020 strategy.

²The social dimension of the Europe 2020 strategy, A report of the Social protection committee (2011).

³ Na drugi strani, je doseganje ciljev glede podnebnih sprememb in energije je podprto s stvarnejšimi ukrepi: emisije toplogrednih plinov za 20 % nižje od ravni leta 1990, 20 % energije iz obnovljivih virov, 20-odstotno povečanje učinkovitosti rabe energije.

EU se je v preteklih letih **le še bolj oddaljila od svojega cilja**, to je le 96,4 milijona ljudi, ogroženih z revščino do leta 2020. Podatki kažejo na naraščajoče stopnje brezposelnosti in revščine v EU. Za zdaj ni nobenih znakov, ki bi kazali na napredek pri odpravi tega stanja, saj bi lahko število ljudi, ki jih ogroža revščina, do leta 2020 znašalo okoli 100 milijonov. Razmere so se

negativa ter upravljanja v prihodnji EU, kajti sicer **nezaustavljivi dirki v dohodkovno neenakost** in poglobljanje razlik med bogatimi in revnimi tudi v Evropi ni videti konca.

Za dolgoročen izhod iz krize se je treba lotiti reševanja nekaterih **temeljnih konceptualnih in institucionalnih okvirov sodobne kapitalistične družbe**, ki preprečujejo

Potrebni so učinkoviti ukrepi ne le na področju redistribucije in sistemov socialnega varstva, temveč tudi s prenovo razmerij med delom in kapitalom.

še posebej poslabšale v nekaterih državah članicah in so posledica povečanja močnega gmotnega pomanjkanja in deleža gospodinjev brezposelnih. Potrebni so učinkoviti ukrepi **ne le na področju redistribucije in sistemov socialnega varstva, temveč tudi s prenovo razmerij med delom in kapitalom.**

Boj proti dohodkovni neenakosti – boj za prihodnost Evrope

EU bo toliko močna, kolikor je močan njen najšibkejši član in toliko demokratična, kolikor bo povezovala vse družbene skupine. EU, razklana na revne in bogate, ni niti močna niti demokratična. Vendar pa politika EU **ne kaže zanimanja za konceptualne spremembe družbenega in ekonomskega reda ter nujno sistemsko prenovo sodobnega kapitalizma.** Z iskanjem »deja vu«, že preizkušenih in dvomljivo uspešnih, zasilnih in začasnih izhodov se nakopičena

dolgoročno odpravljanje gospodarskih in socialnih nesorazmerij. Potrebne so temeljne spremembe v ureditvi razmerij v družbenem in korporativnem upravljanju z vključevanjem dela kot kapitalu enakovrednega temelja korporativnega upravljanja.

Neuspešna Strategija EU za gospodarsko rast in delovna mesta

Po tej Strategiji EU 2020 bo Evropa samo: pametnejša, bolj zelena, bolj vključujoča, ne pa bolj solidarna in socialno pravičnejša. Strategija ohranja model socialnega tržnega gospodarstva; **niti z besedo ne omenja družbene odgovornosti in ne ekonomske demokracije.** Dokument Evropa 2020 ne načrtuje nobenih sprememb socialno-ekonomskih razmerij. Kljub očitnim sistemskim disfunkcijam evropskih gospodarstev, ki se kažejo v cikličnih krizah in akutnih krizah vse večjega števila gospodarstev, Komisija EU ne predlaga ničesar,

EU, razklana na revne in bogate, ni niti močna niti demokratična. Vendar pa politika EU ne kaže zanimanja za konceptualne spremembe družbenega in ekonomskega reda ter nujno sistemsko prenovo sodobnega kapitalizma.

neravnotežja le odlagajo. Potrebni so korenitejši posegi za preoblikovanje mehanizmov tržnega gospodarstva.

Največji izziv sodobne Evrope je, kako na novo urediti sistem ekonomskih, finančnih, socialnih in drugih pravnih pravil, da bo deloval bolj vključujoče in pravičnejše, da se razlike med bogatimi in revnimi ne bi poglobljale tudi v prihodnje. Prav zdajšnje obdobje, ki je tudi obdobje preizkušnje EU, mora zato biti obdobje iskanja novih odgovorov na vprašanja gospodarskega in jav-

kar bi kakor koli omajalo stoletja **stare in preživete kapitalistične vzorce upravljanja in prilaščanja.** Na družbeni in globalni ravni je to nezaustavljivo usmerjanje vse večjih dobičkov v vse večjo gospodarsko rast, kar povečuje razlike med revnimi in bogatimi ter zanemarljivo razvoj družbene blaginje in socialni razvoj.

Na korporativni ravni je to preživeto, vendar kljub temu, kot izključno delujoče kapitalsko načelo proporcionalnosti udeležbe v osnovnem kapitalu, kot temelja

upravljanja korporacije in prilaščanja njene dobička ter obravnavanje dela, čeprav inovativnega in visokokvalificiranega ter ključnega za ustvarjanje nove vrednosti, kot **stroška, plačljivega po vsakokratni tržni ceni.**

Ciklično ponavljanje svetovne gospodarske krize ter vse bolj izražena kriza identitete EU (posebej po Brexitu) dokazuje obnemoglost obstoječih pristopov za dolgoročno vzdrževanje gospodarskega ravnovesja v nespremenjenih okvirih družbenega (oblastnega) in korporativnega upravljanja.

Prihodnost sodobne Evrope je v vzpostavljanju konkurenčnih, na znanju temeljenih družb, ki krepijo uravnotežen gospodarski in socialni razvoj in ki ohranjajo visoko stopnjo kohezivnosti in vključenosti; pogoj za razvoj v to smer pa so temeljne spremembe v ureditvi razmerij v družbenem in korporativnem upravljanju **z vključevanjem dela kot kapitalu enakovrednega temelja korporativnega upravljanja.**

Zgodila se je ideološka konvergenca sveta; ohranjanje enakega (kapitalističnega) ekonomskega sistema, ki je v preteklih stoletjih ustvaril prepad med bogastvom in revščino pomeni ohranjanje in poglobljanje tega prepada tudi v prihodnje. Rešitev je torej v spremembah, to je popravkih in dopolnitvah globalnega kapitalizma s sestavnimi, ki jih obravnavamo kot **vzvode družbeno odgovornega upravljanja (družbeno odgovorno korporativno upravljanje, ekonomska demokracija in socialna ekonomija).** Tu odločilno vlogo odigra lahko prav Evropa, kot zibelka sodobne civilizacije ter človekovih pravic in dostojanstva. Zato je toliko odgovornejša prav sedanja razprava o prihodnosti povezav znotraj EU.

Paradigma vključujoče rasti in blaginje?

Sistemska prenova znotraj prihodnje EU mora vključevati tudi ukrepe zoper povečevanje dohodkovne in na splošno socialne neenakosti. Uveljaviti je treba evropsko paradigmo vključujoče rasti in blaginje. To pa pomeni ukrepanje v smeri uravnoteženja dohodkov iz kapitala s dohodki iz dela in priznanje, da je prav v nepriznavanju dela kot dejavnika nove vrednosti temeljni sistemski vzrok dohodkovne neenakosti (»income inequality«). Pomeni, da bo zoper naraščanje razlik med ljudmi treba poseči po globljih, torej **sistemskih prijemih glede razmerja med kapitalom in delom.**

To je eno ključnih področij družbeno odgovornega upravljanja, ki mora za urav-

navanje razmerij v prilaščanju kot temelj prilaščanja poleg kapitala sistemsko postaviti tudi delo. Le tako bo razdelitev nove vrednosti pravična, saj bodo pri njej sodelovali poleg tistih, ki prispevajo kapital, tudi tisti, ki so novo vrednost soustvarjali z delom. Pri tem ne gre za premik od kapitala k

ampak je le produkcijski tvorec, ki se najame na trgu. Izhodišča novega razvojnega modela predstavljajo načine premagovanja te dogme, ki že stoletja generira nezaustavljive prihodkovne neenakosti med ljudmi, ki v sodobnem času preraščajo v nepomirljive socialne razlike in načine postop-

pravnost in omejilo naraščanje socialnih razlik.

Sklep

To, kar želi doseči **Gibanje za družbeno odgovornost**, je postopna prilagoditev družbenega in ekonomskega ustroja, na način, da se postopno zaustavi poglobljanje razlik med bogatimi in revnimi. Pri tem izhajamo iz tega, da je delo vse bolj kvalificirano, da je zanj potrebna vse večja stopnja znanja in usposobljenosti, ter je zato vse večje vrednosti v razmerju do vrednosti preostalih produkcijskih tvorcev. To je pot rešitve paradoksa, v katerem se je znašlo človeštvo zaradi prevelike učinkovitosti prevladujočega ekonomskega sistema pri ustvarjanju dohodkovnih neenakosti znotraj človeštva. Socialna razklanost človeštva že posega v sfero človekovih pravic in dostojanstva najrevnejših ter splošno deprivilegiranih slojev, zato se mora EU v obdobju, ko se intenzivno ukvarja sama s seboj, ne le globoko zamisliti, temveč s svojim zgledom ponuditi človeštvu prenovljen vzorec sobivanja.

Na teh izhodiščih med drugim temelji tudi nedavno sprejeta listina Gibanja za družbeno odgovornost z naslovom »**10 temeljnih zahtev za družbeno odgovornost**«, ki jo je doslej podpisalo že več kot 80 uglednih slovenskih znanstvenikov in drugih posameznikov ter civilnodružbenih organizacij in jo v nadaljevanju objavljamo v celoti.

Z uveljavitvijo spremenjenega modela distribucije dobičkov se bo postopno vzpostavila prihodkovna enakopravnost in omejilo naraščanje socialnih razlik.

delu, torej iz enega v drug ekstrem, ampak gre za to, da se ob **kapitalu enakovredno ob bok kot temelj prilaščanja postavi tudi delo**. Ne gre torej za nadomestitev kapitalizma z nekim drugim ekonomskim sistemom (kar smo že videli v zgodovini), ampak za temeljit korektiv kapitalizma.

Potreben je **nov razvojni pristop v EU**. Ta naj temelji na splošno sprejetih vrednotah 21. stoletja in upošteva velike premike, ki jih v organizacijo človeške družbe, predvsem v sferi proizvodnje, prilaščanja in upravljanja, kot razvojno nujnost terja skokovit tehnološki razvoj. Ta terja postopno **prenovo tisočletne dogme**, na kateri so bili zgrajeni vsi dozdajšnji družbenoekonomski sistemi, tj. da je lastnina, ko se pretvori v gospodarsko funkcijo in postane kapital, edini legitimni in zato tudi edini zakoniti temelj upravljanja in prilaščanja, ter da delo, pa naj bodi še tako visokokvalificirano to ni,

nega uvajanja razvojnega pristopa – gospodarska rast za vse ljudi.

V EU je treba je uveljaviti razvojni pristop: gospodarska rast, od katere bodo imeli korist vsi ljudje. Zgodovinsko uveljavljeno prakso, da se **dobički povečujejo hitreje od plač in drugih socialnih prejemkov in transferjev**, kar dolgoročno povečuje socialne razlike in hromi socialno državo, je treba premagati ne zgolj z redistribucijskimi mehanizmi, temveč z različnimi že uveljavljenimi in novimi **mehanizmi vključevanja dela v prilaščanje dodane vrednosti**. EU mora vzpodbujati in uveljaviti zakonodajo, po kateri se presežek iz gospodarjenja (dobiček) razdeli po načelu in v razmerju vloženega kapitala ter vložene vrednosti dela; z uveljavitvijo spremenjenega modela distribucije dobičkov se bo postopno vzpostavila prihodkovna enako-

Gibanje za družbeno odgovornost

10 temeljnih zahtev za družbeno odgovornost

PREAMBULA

Izhajajoč iz tradicije **razsvetljenstva in racionalizma**, ki sta omogočila nesluten tehnološki, gospodarski in družbeni razvoj sodobnega sveta, vidimo družbeno odgovorno ravnanje do prihodnjih rodov v tem, da se kot podlaga družbenemu in političnemu delovanju odločneje kot doslej vzpostavijo **svoboda in dostojanstvo posameznika, znanje, izobraževanje in ustvarjalno delo, katerega cena se oblikuje predvsem po načelu prispevka dodani vrednosti in manj na trgu delovne sile**. Družbeno odgovornost je **odgovornost vsakogar** – posameznikov in skupin, da v svojih življenjskih in družbenih vlogah ravnajo tako, da so tudi drugim na voljo enako kakovostni pogoji življenja in da z uresničevanjem svojih pravic ne posegajo v pravice drugih. **Družbeno odgovornost je še posebej odgovornost korporacij ter nosilcev kapitala in politične oblasti (državnih organov in političnih strank)**, da svojo družbeno moč uresničujejo v mejah svojih pristojnosti **v dobro vseh ljudi in okolja** in, da zagotavljajo enako kakovostne pogoje življenja ljudem se-

danjega in prihodnjih rodov. To pomeni, da so odgovorni za gospodarski in **družbeni razvoj, za socialni položaj ljudi** ter za **premagovanje prevelike dohodkovne in s tem družbene neenakosti, ki izvira iz izkoriščanja dela v prid kapitala** in za **udejanjanje človekovih pravic in dostojanstva tudi v razmerjih med delom in kapitalom, lokalno in globalno**. Družbeno odgovorno delovanje je treba zagotavljati z ustreznimi **vzgojo in izobraževanjem, uveljavljanjem pravne države, hitrejšo odzivnostjo državnih organov, etiko medsebojnega spoštovanja** v vsakdanjem in političnem življenju ter več znanja. **Skupni imenovalec 10 zahtev je: ali bo človeštvo razvilo družbeno odgovornost kot vsakdanjo prakso, ali bo kmalu propadlo, saj brez nje uničuje pogoje za svoj obstoj?**

1. Družbeno odgovornost do prihodnjih rodov

Družbeno odgovornost do prihodnjih rodov v RS terja uveljavitev programa "Gospodarska rast za blaginjo vseh ljudi", to je programa razvojnih, ekonomskih in socialnih politik, ki bodo ude-

janjile uravnoteženje rasti dobičkov z rastjo plač in socialnih dajatev, z davčno podporo vlaganjem v **razvoj človeških zmogljivosti, v nove zaposlitve in stanovanja** predvsem za mlade. To terja korenito **posodobitev raziskovalnega in visokošolskega sistema**, takojšnje **povečanje vlaganj v raziskave in razvoj ter v kakovostno visoko šolstvo** na raven povprečja EU in nadaljnjo **rast po stopnji rasti BDP** ter uresničitev ustavno zajamčene **avtonomnosti univerze**.

2. Družbena odgovornost do starejših in do bolnih

Družbena odgovornost do starejših je skrb za varno starost ter spodbujanje čim daljšega obdobja poklicnega dela ter mentorskih aktivnosti ustvarjalnih in dela željnih starejših oseb, nadalje uveljavitev zakonske obveznosti **sprotne pravične valorizacije** ter izplačila vseh vrst pokojnin in drugih socialnih dajatev **z rastjo plač**. Vzpostaviti je treba pravico vsakogar, da **tudi po upokojitvi** še naprej za plačilo opravlja gospodarsko ali drugo ustvarjalno dejavnost (samostojni podjetniki, obrtniki, samostojni kulturni delavci, visokošolski učitelji, raziskovalci in drugi ustvarjalci) in je pri tem davčno izenačen z drugimi. **Družbena odgovornost do bolnih** terja izboljšanje kakovosti storitev javnega zdravstva in **skrajšanje čakalnih dob**. Ne pristajamo na javni sistem z omejenimi storitvami za tiste prebivalce, ki si ne morejo privoščiti samoplačništva in zasebnih zavarovanj ter na razvoj zasebnega zdravstva z najsodobnejšo opremo in najpodjetnejšimi zdravniki le za tiste prebivalce, ki si to lahko privoščijo.

3. Družbena odgovornost do dela (postopna odprava prekarnega dela)

Družbena odgovornost do dela in človekove ustvarjalnosti je ustvarjanje možnosti **za pravico do dostojnega in pošteno plačanega dela** za vse ter za vzpostavitev **dela kot podlage za socialne pravice** ter za pravico upravljanja in dela ustvarjene presežne dodane vrednosti; terja tudi dosledno upoštevanje ekonomskih in socialnih pravic, kot izhajajo iz zgodovinskega in kulturnega razvoja RS in EU ter mednarodnih aktov. **Družbena odgovornost do dela** terja omejevanje in postopno **odpravo brezpravnega prekarnega dela kot edine poti za preživetje**. Uveljaviti je treba načelo: **'vsako delo šteje'** v smislu, da prinaša delavcu sorazmerno enake socialne pravice in dohodke.

4. Družbena odgovornost do dela je vrnitev družbene veljave delu

Družbena odgovornost do dela terja uveljavitev zakonskih podlag za določanje **korporacijskih pravic tudi na temelju dela** in razumevanje **pravice do upravljanja in udeležbe na dobičku kot temeljne človekove pravice**. Družbena odgovornost do dela terja: a) uveljavitev **obvezne udeležbe zaposlenih v dobičkih** gospodarskih družb, kadar družbeniki namenijo dobiček za dividende (v dogovoru med delavskimi predstavništvi in kapitalskimi organi korporacije); b) vzpostavitev **zakonskih podlag deležništva**, da se gospodarske družbe lahko preoblikujejo v moderne **deležniške korporacije** in da se lahko ustanovijo **kapitalsko delavske in delavske korporacije**. Potrebna je prenova korporacijske zakonodaje in zakonodaje o sodelovanju zaposlenih pri upravljanju podjetij in zavodov z vključitvijo **obveznega deležniškega dogovora** na temeljni ravni in na ravni kapitalsko povezanih družb. Terja tudi zakonsko ureditev in spodbujanje ustanavljanja t. i. delavskih korporacij in delavskih za-

drug, v katerih **delavec ni le nosilec najete delovne sile – proletarec in torej ni v mezdnem razmerju**, ampak je konstitutivni član združbe.

5. Družbena odgovornost do podjetništva

Družbena odgovornost do podjetništva je vzpostavljanje bistveno ugodnejših podpornih in s tujimi investitorji izenačenih pogojev za investiranje ter za **razvoj podjetniške pobude** in ustvarjalnosti ter podjetništva v RS; podjetniki v RS so pomembni ustvarjalci nove vrednosti in družbenega bogastva ter glavni motor gospodarske rasti in novih zaposlitev. Tako kot vsako ustvarjalno delo tudi podjetništvo temelji na inovaciji in prevzemanju tveganj, zato predstavlja samostojno podlago za **pravice upravljanja in udeležbe na presežni dodani vrednosti**.

RS mora sprejeti dolgoročni program razvoja podjetništva do l. 2050 z jasno **vizijo** podjetniškega podpornega okolja v prihodnosti, upošteva spoznanje, da mora upravljanje hitro rastočega, dinamičnega podjetja temeljiti na podjetniški viziji in kulturi ter na **podjetnikovi družbeni odgovornosti za rast in družbeni razvoj ter blaginjo**.

6. Družbeno odgovorno korporacijsko upravljanje

Družbeno odgovorno korporacijsko upravljanje terja takojšen sprejem **Državnega programa družbene odgovornosti korporacij, nosilcev kapitala in politične oblasti (državnih organov in političnih strank)**, ki naj zavezuje vse, da na svoji ravni oblikujejo strategije družbene odgovornosti, korporacije pa posebej, da namenijo zakonsko določen odstotek čistega dobička za strateško opredeljene namene svoje odgovornosti do širše družbene skupnosti. Korporativna družbena odgovornost je **dolžnosti in odgovornosti organov vodenja** in nadzora gospodarskih družb. Družbeno odgovorno korporacijsko upravljanje terja uveljavitev odškodninske odgovornosti članov (nadzornih) svetov ter direktorjev oziroma ravnateljev tudi delavcem, partnerjem, območni in družbeni skupnosti in drugim deležnikom in ne zgolj delničarjem; v korporacije ne investirajo in v njih ne tvegajo le večinski delničarji, ampak tudi manjšinski delničarji, zaposleni, dobavitelji, upniki, območne in širša skupnost. Družbeno odgovorno upravljanje terja tudi dopolnitev korporacijske zakonodaje v podporo učinkovitejšemu **varstvu malih delničarjev, varstva v primerih konflikta interesov in kršitve pravil o integriteti** ter za hitrejši razvoj socialne ekonomije, in sicer predvsem socialnega podjetništva in delavskega delničarstva in združništva.

7. Družbeno odgovorno upravljanje javnega premoženja

Družbeno odgovorno upravljanje javnega premoženja terja verodostojno **ločitev nadzorstvene od regulatorne funkcije** pri upravljanju državnega premoženja (vlada ne more biti skupščina SDH); **prenehati je treba s političnim kadrovanjem** in uzakoniti zavezujoče visoke standarde usposobljenosti (npr. državni strokovni izpit) in integritete za nadzornike in direktorje družb v državni ter občinski lasti. Družbeno odgovorno upravljanje javnega premoženja terja, da se zaposlenim, ki jim je bila odvzeta **pravica do lastninjenja javnih podjetij**, povrne to pravico po enakih merilih, kot so jo uživali vsi drugi zaposleni. **Družbeno odgovorno upravljanje javnih zavodov** terja njihovo zakonsko razvrstitev na **državne (proračunske) in samostojne (tržne)**; pri samostojnih zavodih, ki redno ustvarjajo vsaj 75 % prihodkov s prodajo na trgu, naj velja ureditev

korporacijskega upravljanja in odgovornosti po vzoru zasebnih korporacij in izključitev zaposlenih iz sistema javnih uslužbencev.

8. Družbeno odgovorno javno upravljanje

Družbeno odgovorno javno upravljanje mora temeljiti na načelu neposredne demokracije, ki zagotavlja neposreden vpliv državljanov na izbiro predstavniških teles z **možnostjo odpoklica** ter **vklicanje civilno družbenih gibanj** in pobud v odločanje. Terja tudi uveljavitev načela **znanstvene preverljivosti**, ki zagotavlja, da imajo predlagani zakoni, ukrepi itd. trdno in interdisciplinarno izkustveno podlago (na primer glede vprašanj varstva okolja, zdravstva, izobraževanja); terja polno uveljavitev načela **civilizacijskega soglasja**, ki zagotavlja uvedbo meddržavno dogovorjenih standardov človekovih pravic (OZN), pravic iz dela (ILO), kakovosti življenja (WHO, FAO). **Izogibanje uporabe lažnih in nepreverjenih informacij, zlorabe čustev ljudi** (ksenofobije in drugih fobij, nacionalizma, rasizma...) ter populizma v politične namene je temelj družbeno odgovornega javnega upravljanja in moralna podstat za **odločen spopad z krizo strankarskega sistema** in partitokratsko demokracijo, ki se širi v krizo parlamentarizma in političnega sistema. Družbena odgovornost do javnega upravljanja terja uvajanja sodobnih **oblik neposrednega izrekanja, ki jih omogočata digitalizacija** in informacijska družba; v izvajanje oblasti (ne le v dialog z oblastjo) bi morali biti poleg političnih strank in v tekmovanju z njimi vključeni tudi reprezentativni del civilne družbe in institucije znanosti. **Volilni sistem v RS je neustaven**, saj ne omogoča neposrednega in odločilnega vpliva volivca na izbiro kandidatov. Volilni sistem tudi ne zagotavlja uporabe najboljših človeških zmogljivosti iz intelektualnih središč po Sloveniji oziroma izbire najbolj ustreznih ljudi v upravljanje države. V ustavno skladnem volilnem sistemu je treba **uveljaviti odgovornost poslancev** njihovim volivcem tudi z možnostjo odpoklica.

9. Družbena odgovorna zunanja in varnostna politika

Družbena odgovorna zunanja in varnostna politika terja, da RS uredi svoje **meje (s Hrvaško to traja že več kot 25 let)** in druga razmerja (**Avstrijska državna pogodba**) s sosedi; terja tudi, da RS svoje interese na obrambnem področju uveljavlja s poklicno **vojaško sestavo**, ki jo mora vzpostaviti, okrepiti in učinkovito organizirati. Dejavnost zunanja politika RS, ki se odziva na spreminjajoče se

mednarodno in varnostno okolje EU je temeljni okvir nacionalne varnosti RS. Družbena odgovorna zunanja politika je vključevanje v **vseevropsko prometno omrežje**, ki je tesno povezano s koprskim pristaniščem in navezavo na prometno os Baltik–Jadran, s tem pa z našim mestom v alpsko-jadransko-podonavskem prostoru, v Srednji Evropi in Sredozemlju. Ta geopolitična območja, ki so tudi naša najpomembnejša tržišča in skupni kulturni prostor, naj bodo v žarišču dejavnosti slovenske zunanje politike. Celovita **ureditev nasledstvenih vprašanj** je najpomembnejša točka dvostranskih odnosov z državami regije. RS mora še naprej podpirati vključevanje držav Zahodnega Balkana v evro povezave ter obstoj in razvoj avtohtonih slovenskih narodnostnih skupnosti v štirih sosednjih državah.

10. Družbena odgovornost do zgodovine

Družbena odgovornost sedanjih rodov do zgodovine terja, da se upravljanje družbe **očisti konstruktov post-resničnosti**, kot so: psevdo znanosti, alternativna medicina, zanemarjanje okoljske problematike, strašenje pred genetskimi raziskavami in poskusi, zavračanje evolucionizma, odtegotanje človekovih pravic migrantom, prekomerno naraščanje socialnih razlik itd. Kadarkoli v zgodovina je politika tovrstne pojave vgradila v svojo doktrino in delovanja, je družba doživljala padce in katastrofe, kot so bile vojne in naravne nesreče. **Politična moč mora temeljiti na znanstveno preverjenih resnicah** in/ali zgodovinsko potrjenih civilizacijskih izkušnjah in se ne sme sama brez te podlage proglašati za resnico.

Skokovit tehnološki razvoj terja **opustitev staromodnih in preživelih razmerij med delom in kapitalom**, izključno kapitalskega temelja upravljanja in prilaščanja in **ukrepanje zoper povečevanje dohodkovne neenakosti** z uveljavitvijo paradigme **vključujoče rasti in blaginje** za vse ljudi.

Družbena odgovornost do prihodnjih rodov terja da se politika vrne k temeljem **racionalizma, resnici in objektivni stvarnosti ter opusti populizem kot instrument uresničevanja svojih ozkih in kratkoročnih interesov**. V snovanje družbeno inovativnih rešitev razvojnega prodora moramo vključiti slovensko znanost, predvsem akademije, univerze, visokošolske zavode, raziskovalne in svetovalne združbe ter široko razvejano in družbeno vplivno civilno družbo in ne le oblastne in strankarske strukture.

Za družbo blaginje v trdni mreži življenja

Manifest civilne družbe za razvoj Slovenije

Manifest civilne družbe za razvoj Slovenije z nadnaslovom Za družbo blaginje v trdni mreži življenja je odziv civilno-družbenih organizacij in posameznikov (skupaj jih je pri pripravi sodelovalo več kot 30), ki delujejo na področjih sociale, varstva okolja in gospodarstva, na aktualne družbene probleme. Namenjen je spodbujanju širše javne, politične in akademske razprave o prihodnjih potrebnih korakih v Sloveniji in preseganju vsiljenega enoumja razvojne paradigme neoliberalnega kapitalizma.

Manifest je pripravljen ob zavedanju odgovornosti naše **generacije za preprečitev družbenega, ekološkega, gospodarskega in političnega zloma**, ki ga lahko

povzročijo prepletene krize zaradi spreminjanja podnebja, nasilnih konfliktov, prisilnih migracij, naraščajočih neenakosti, naraščajoče ksenofobije in finančne nestabilno-

sti, ter ob prepričanju, da imamo za to na voljo tehnologije, know-how (znanje) in finančna sredstva, v družbi pa je potrebno vzpostaviti **ново razvojno miselnost**, ki naj